N°. 5007

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5.00; voor de buitensteden ƒ 6.00; *franko* door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG 11 JULIJ.

Advertentiën van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 10 Julij.

Wij hebben nog verslag te geven van de redevoeringen, eergisteren ter Tweede Kamer door de heeren Thorbecke, Storm, Mackay en Elout van Soeterwoude gehouden.

De eerste, naauwelijks van eene ziekte hersteld, verklaarde weinig gestemd te zijn om te spreken. Dezelfde betuiging werd den volgenden dag door de heeren Meylink en Godefroi afgelegd, die zich te ongesteld gevoelden om gemakkelijk de diskussiën te kunnen volgen. 't Verheugt ons dat geen hunner zich door dat gevoel van spreken heeft laten terug houden. Hunne beschouwingen hebben wel geen nieuw licht over het wetsontwerp verspreid, maar deden toch de strekking er van nog duidelijker uitkomen. Met veel heuschheid werd door den heer Groen het wederoptreden van den heer Thorbecke begroet, om de heldere en klare wijze waarop hij gewoon is zijn gevoelen uiteen te zetten. Zijne redevoering van eergisteren was daar op nieuw een bewijs van.

Hij begon met te verklaren — en dat moet vreemd geklonken hebben in de ooren van hen, die het tegenwoordig ministerie met zulke luide vreugdeblijken verwelkomd hebben — dat hij alle reden had om jegens het ontwerp welwillend gezind te zijn. Hij wenschte in staat te zijn zijne geheele meening kenbaar te maken, maar hij wordt gedrongen kort zijn. Hij wenscht er toe mede te werken, dat de diskussie eene bevredigende strekking hebbe. Wij rigten het onderwijs in niet voor bijzondere behoeften, maar voor het volk. (Doch daar het volk verschillende behoeften heeft, moet daarom niet op het verschil zijner behoeften gelet worden?) De eerste alinea's van het tegenwoordig artikel bevatten den algemeenen geest, waarin op de publieke school onderwijs moet worden gegeven. Hij verlangt dat die geest in de *wet* blijke en dat men dien in de verklaring der wet op de meest duidelijke wijze zie uitkomen. Hij zal twee stellingen ontwikkelen, om daarna tot zijne konkluzie te komen.

I. De overheid is in haar doen en laten evenmin afhankelijk van kerkgeloof, als het kerkgeloof dit mag zijn van de overheid. Voorheen was er wederkeerige afhankelijkheid. (Dat is waar met betrekking tot de Republiek der Vereenigde Provinciën. Men weet welken invloed de stalen kling van prins Maurits gehad heeft op de handelingen der dordtsche Synode. Doch ter bepaling van hare geloofsleer heeft de Katholieke Kerk zich nimmer den invloed der wereldlijke overheid laten welgevallen. Ook tegen de volgende stelling zou uit dien hoofde veel zijn in te brengen.) Eerst sedert 1789 is als regel aangenomen, dat de godsdienst geheel behoort tot dat gebied van persoonlijke vrijheid, waar geen overheidsgezag regeert; maar de volkomen onafhankelijkheid van de overheid ten aanzien van kerkelijk geloof wordt nog niet even eenparig erkend. (Dat wil zeggen, dat de volkomene emancipatie van den Staat van allen invloed van godsdienstige beginselen nog niet algemeen erkend wordt. Dit toegevende, haasten wij ons als onze overtuiging daaraan toe te voegen, dat eene terzijdestelling van alle godsdienstigen invloed slechts op het verderf en de ontbinding van den Staat zou kunnen uitloopen.) Van de oudste tijden af was in de kerkelijke begrippen een bijzondere trek om in en buiten de Kerk heerschappij te voeren (Heerschappij voeren — de uitdrukking is wat kras. Waar is het echter, dat elk geloofsbeginsel ook en onvermijdelijk buiten de Kerk invloed uitoefent, op hetgeen op een ander gebied van kennis lag. Als voorbeeld brengt hij zijne betrekking bij tot den heer Groen. Zoolang het gold de vrijheid van onderwijs, was dat lid zijn bondgenoot; maar van het oogenblik af, dat deze aan zijn verlangen een officiëel karakter wilde hebben gegeven, was de verwijdering en strijd onvermijdelijk. Dit nu (dat de school bruikbaar zal zijn voor de verschillende gezindheden?) acht hij strijdig:

1°. met het wezen der volkschool. (Wat is daar het wezen van? 't Is juist de verschillende oplossing dier vraag, die de geesten zoozeer verdeelt.);

2°. vooral met de vrijheid der Kerk. Wat toch gebeurt er, als er eene poging wordt gedaan om het publiek onderwijs naar de belijdenis van een bepaald kerkgenootschap in te rigten? (Doch dat wordt niet door de voorstanders der gesplitste school gevraagd.)

a. 't zou moeten zijn een *voldoend* godsdienstig onderwijs; (Doch niet in dien zin *voldoend*, dat daardoor alle ander godsdienstig onderwijs overbodig werd.)

b. zou daarvan het gevolg zijn, dat de aanstaande onderwijzers moesten worden onderzocht naar hunne bekwaamheid in het godsdienstig onderwijs, en

c. zou de overheid het toezigt hierop moeten houden, en dus treden op kerkelijk gebied. (Wat zou de overheid verbieden het toezigt op dat onderwijs aldus in te rigten, dat zij direktelijk het kerkelijk gebied niet te betreden had?)

II. Dat nu de overheid niet dienstbaar moet worden gemaakt aan de Kerk, en omgekeerd niet de Kerk aan de overheid, — wil dat evenwel zeggen, dat het Christendom vreemd is aan den Staat of aan hetgeen van Staatswege geschiedt? *Ja*, zoo de uitspraak geldt van hen, die zeggen: òf *mijn* geloof, òf ongeloof; hij, die het Christendom niet begrijpt even als ik, is geen Christen. *Neen*, zoo men het Christendom boven geloofseenheid erkent. (Van wat soort van Christendom hier sprake is, is moeijelijk te zeggen, tenzij er een tot dusverre nog niet gedefinieerd Staats-Christendom bedoeld wordt, waarmede de belijders van alle positieve christelijke waarheid niets te maken zouden willen hebben.) Men heeft wel eens geestig en juist onderscheiden tusschen *ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas*. Hij gelooft, dat dit hier zeer toepasselijk is. De stille werking van het Christendom boven de verdeeldheid is grooter dan hetgeen men dagelijks met oogen ziet. Het Christendom heeft onze wetgeving, ons bestuur en onze zamenleving doortrokken. Het is 't Christendom boven kerkelijke afzondering, gelijk de menschheid is boven de volkeren, ofschoon zij ze allen omvat; gelijk de wetenschap is boven de stelsels, waarvan zij de moeder is. Het is de invloed van het Christendom, die zich, de wet spreke of verzwijge het, in het publiek onderwijs zal doen gevoelen. — De Spreker komt nu tot zijne konkluzie. Hij merkt op, dat het onderwerp in al. 1 en 2 is tweeledig. Het artikel bevat in die alinea's: 1°. eene omschrijving van de roeping van den onderwijzer; en 2°. het bevel, dat hij die roeping niet overschrijde. Het eerste is dus enunciatief, het tweede prohibitief.

Welke is nu de reden van zijn amendement. Het hoofddoel daarvan is om het enunciatief en prohibitief voorschrift in de beide alinea's zóó te maken, dat op de meest duidelijke wijze uitkome, wat de onderwijzer in de staatsschool (onderscheiden van dien op de bijzondere school) moet voor oogen houden. Wat de onderscheidene deelen van zijn amendement betreft, de eerste woorden daarvan (»zoowel bij de ontwikkeling van verstand en kennis, als bij de opleiding tot alle christelijke en maatschappelijke deugden") zijn zeker niet minder krachtig dan die van het ontwerp. Immers de ontwikkeling van verstand en kennis is de hoofdzaak en bij die gelegenheid wordt de jeugd opgewekt tot deugd en godsvrucht. Vroeger had hij voorgesteld te lezen: opleiding tot deugd en godsvrucht; dit zegt zeker niet minder dan het ontwerp; het was zelfs duidelijker en minder vatbaar voor misverstand. Deugd en godsvrucht zijn ontleend uit dat Christendom, (*qu'on ne voit pas?!*) dat de ziel is der maatschappij en de eenige bron, waaruit de onderwijzer kan putten. Wil men nu, hetgeen de grondslag der zedeleer is, bij zijn naam noemen, dan moet men te meer zorgen, dat het gebied van godsdienstige begrippen vrij blijve, omdat men ligtelijk zoo zeer geneigd is het Christendom in zijn bijzonder Christendom te zien. ('t Is al duidelijker en duidelijker. Uw en mijn Christendom — bijzondere Christendommen, waar, evenmin als op bijzondere opvattingen en meeningen, op gelet behoeft te worden. Wat alleen van den kant der overheid op eerbied aanspraak heeft, is dat onzigtbare Christendom, dat eigenlijk niets feitelijks of historiesch heeft en voor niet veel meer dan voor eene abstraktie mag gehouden worden) Zij zou het 't grootste misbruik zijn om iemands godsdienstig gevoel of overtuiging te krenken. Daartegen meent hij, dat in deze wet alle waarborgen moeten worden opgenomen, die in eene wet kunnen worden gegeven. Er staat in de 1e alinea: opleiding tot christelijke deugden, doch niet, zoo als de heer Groen zou wenschen, om onderwijs te geven in de hoofdwaarheden van het Christendom, maar om die deugden te leeren, die betrekking hebben op den levenswandel. Het hoofdvoorschrift is al. 2, het verbod behelzende voor den onderwijzer, om iets te leeren, wat strijdig is met den eerbied, aan de godsdienstige begrippen van anderen verschuldigd. Dat gedeelte is imperatief; het is een voorschrift, dat den onderwijzer bindt. De derde alinea, waarin het onderwijs in de godsdienst wordt overgelaten aan de zorg der kerkgenootschappen, is een voorschrift, door de wet aan den onderwijzer gegeven. De waarborg ligt in hetgeen de vergadering reeds gevestigd heeft in art. 16, namelijk de algemeene volksschool, waaraan alleen het Christendom boven de verdeeldheid van kerkgeloof kan beantwoorden, (Alweer de vraag herhaald: welk Christendom dan toch? En op die vraag zal dan later het antwoord gemakkelijker te geven zijn, wanneer wij zullen vernomen hebben; dat ook de heer Godefroi met dat Christendom instemt en vrede heeft.)

De heer L. D. Storm zal niet terug komen op al hetgeen over de woorden: *christelijke deugden* in de stukken of debatten gezegd is, maar hij had gewigtige bedenkingen tegen de opname dier woorden. Hij heeft zich afgevraagd: is het eene leus, is het een kunstmiddel? Zoo ja, dan kan hij zich met zulk eene onwaardige misleiding niet vereenigen en een deel zijner landgenooten paaijen. Heeft het de beteekenis om het onderwijs in eene rigting te brengen in den zin als eertijds, dan zou afgebroken worden wat in art. 16 is opgebouwd, en dan zouden de Katholieken daartegen bijzonder bezwaar hebben. Daarom wilde hij het woord *christelijk* doen vervallen en zou hij de voorkeur hebben gegeven aan de uitdrukking van het vorig ontwerp. Maar nu is een zijner bezwaren tegen het woord *christelijk* aanmerkelijk verminderd, zoo niet geheel weggenomen, sedert de heer Godefroi in dat woord geene overgroote moeijelijkheid of onverzettelijke grief voor de israël. landgenooten heeft gezien; zoodat hij, die meer bijzonder geroepen is tot bevordering hunner belangen, er mede bevredigd is. (Allerzonderlingst geredeneerd. Omdat de heer Godefroi zijne geloofsgenooten prijs geeft aan den invloed van hetgeen in de Tweede Kamer »de christelijke volksschool" genoemd wordt, daarom de oogen maar gesloten voor de misbruiken, die ten schade van de katholieke jeugd van die zoogenaamde christelijke volksschool jaren lang gemaakt zijn en op nieuw gemaakt kunnen worden! Wij staan verbaasd den heer Storm aldus te hooren spreken.) En wat nu den zin en de toepassing van het woord *christelijk* betreft, zijn bezwaar daartegen is weggevallen na de toelichting van het amendement van den heer Thorbecke. ('t Blijkt niet moeijelijk te zijn den heer Storm te overreden!) Indien die toelichting niet door de Regering weersproken wordt, dan zal hij, behoudens alinea 4, voor het artikel stemmen, want dan bestaat er waarborg voor eene regtvaardige, konstitutionele toepassing dezer wet (Ei, ei!) en dan zijn de Katholieken beveiligd tegen eene eenzijdige uitlegging en toepassing van de wet ('t Was te wenschen, dat het zoo ware.) Hij is dus voor het amendement van den heer Thorbecke.

Na den heer Storm, kwam de heer Mackay aan het woord. Waarheids- en opregtheidswille verklaarde hij zich tegen het behoud van het woord *christelijk* in deze wetsvoordragt. Na de goedkeuring van art. 16, mag hij aan de volksschool geen christelijken zin geven, die, naar zijne overtuiging, daaraan niet te geven is. Hij wil de vaststelling van eene opregte wet. Met de hand op het hart moet hij daarom het ontwerp afwijzen.

Ook de heer Elout van Soeterwoude zal vermoedelijk daartoe moeten komen. Behartigenswaardig was veel van hetgeen hij ter motivering van het waarschijnlijk door hem te nemen besluit in het midden bragt. Hij wees er op, dat, ofschoon er toenadering was tusschen de heeren van der Brugghen en Thorbecke, zij toch moeijelijk op praktiesch terrein zich zouden kunnen verstaan. Want nog bleef de vraag te stellen en telkens te herhalen: wat er te verstaan zij onder opleiding tot christelijke en maatschappelijke deugden? en bepaald, wat er in de school uit den Bijbel zal worden geleerd, hoe het gebed zal worden gehouden, enz.? (Dat die laatste

[illegible] in de Tweede Kamer gesteld is kunnen worden, is leerzaam. Na eene maanden lange gedachtenwisseling, bestaat zelfs daar nog de volstrektste onzekerheid ten aanzien van de uitlegging aan de woorden van de 1e alinea te geven, en kan daar nog gevraagd worden, of in de gemengde openbare school »uit den Bijbel kan worden geleerd?" De gevolgtrekking ligt voor de hand, dat, zoo het den leden der Tweede Kamer nog niet eens duidelijk is, welk antwoord op die vragen voegt, de oplossing dier vragen aan de onderwijzers, die art. 22 zullen toe te passen hebben, nog wel andere moeijelijkheden zal opleveren. Zelfs de heer Elout had niet eens begrepen, dat er aan leeren uit den Bijbel op de openbare gemengde school niet meer kan gedacht worden!)

Ter zitting van gisteren was de heer Groen het eerst aan het woord. Hij achtte het gelukkig, dat, welk ook het lot zij van art. 22, daarvan geene kabinets-quæstie zal worden gemaakt, want daardoor kan de diskussie blijven op het grondgebied der beginselen. De groote vraag is of het woord *Christelijk* uit de 1e. al. zal worden geligt. Z. i. is hier de naam voor de zaak ten eenenmale onverschillig; want alles zal afhangen van de praktijk en van den onderwijzer; maar dit neemt evenwel niet weg, dat die naam kan zijn ongepast en eene *protestatio actui contraria*. Hij dacht dat hij hier zou moeten uiteenzetten, dat de godsdienstlooze school de overmijdelijke ontwikkeling is van de gemengde school, ook waar geen Israëlieten op worden toegelaten; hij had willen herhalen de reeds zoo meermalen aangevoerde onvereenigbaarheid van Protestanten en R.-Katholijken op éene school rustende op *christelijken* grondslag. Maar, na de aanneming van art. 16 is de quæstie op een ander terrein gekomen. Nu is het woord *christelijk* meer dan ongepast; want nu is bijkans eenstemmig beslist, dat de openbare school toegankelijk zal zijn voor alle gezindheden, ook voor elke denkbare gezindheid zelfs. En wat nu de praktijk betreft, zullen de Israëlieten dan moeten medezingen:

„Och was Jezus nog op aarde,
„IJlings vloog ik naar hem heen" enz.

De vereeniging van Israëlieten en Christenen, met gelijk regt van veto, kan hij niet anders karakterizeeren, dan verloochening van het Christendom, boven alle kerkelijke verscheidenheid. Met dit stelsel van art. 16, is het geheele Christendom geworden eene sekte, een kerkelijk leerbegrip, een partikulier kerkgenootschap, waarmede de Staat, als Staat, niets te maken heeft; het Christendom [illegible] natie, en hierdoor vervalt wat de minister van Justitie gezegd heeft, omtrent het behoud van het woord *christelijk* als de belijdenis der natie. We hebben dus hier niet alleen: scheiding tusschen Kerk en Staat, maar ook van Kerk en school en van Staat en godsdienst. Dat zijn quæstiën die eene wereldhistorische beteekenis hebben; het besluit der Kamer nopens art. 16 drukt het zegel op de vrijzinnige theorie in haar *nec plus ultra*. Hij wil niet onderzoeken in hoever die theorie gelijkenis heeft met de theorie van de *Lamennais*, die sedert 1829 zooveel invloed op den gang der geesten heeft gehad; maar het systeem heeft verwonderlijk veel overeenkomst met het stelsel van den minister van Justitie, namelijk de individualistische rigting, die de minister jaren lang verdedigd heeft, en waarvan de uitkomst moest zijn: strikte neutraliteit van het openbaar onderwijs, met algeheele vrijheid van de bijzondere school. Maar dit systeem is in strijd met een ander systeem, dat Nederland is eene christelijke natie; en dit laatste is, op staatregtelijk gebied, ontkend bij art. 16. De heer de Brauw heeft gehecht aan het denkbeeld van eene christelijke natie en zeide, dat al waren ook al de ministers Israëlieten, dat christelijk kenmerk toch zou moeten blijven bestaan. Maar Spr. keert dit om en zegt, dat nu aan die bank (hier wijst hij op de ministerstafel) alleen Christenen gezeten zijn, die, volgens art. 16, verpligt zijn, uit de openbare school alles te ligten, wat kenmerkend christelijk is, en dat zij daarom de vrijheid niet hebben, om het woord *christelijk* voor te dragen. Maar hij gaat nog verder, niet alleen is er geen christelijke natie meer, maar, op het terrein van art. 16, bestaat er geene godsdienstige natie meer. En van daar, dat art. 16 leidt tot eene volkomen godsdienstlooze school.

Spreker verdeelt vervolgens zijn betoog in drie deelen, als:

1°. dat het systeem van art. 16 strijdt tegen de Grondwet;

2°. dat, nu men dat systeem gegeven heeft, er ook geheel neutrale scholen moeten bestaan; en

3°. dat men nu vooral beschermd moet worden tegen de onderscheidene pogingen om stelselmatig op te komen tegen het hoofdbeginsel van strikte neutraliteit.

Wat het eerste punt betreft, — tegen het apodiktiesch [illegible], dat het systeem van art. 16 met de Grondwet overeenkomt, zal hij slechts een punt in herinnering [illegible] zeggen, dat de meerderheid der Kamer, in het [illegible] van 1855, dat stelsel tegen de Grondwet noemde [illegible] tegenover het gevoelen van den heer Godefroi, [illegible] zich op andere uitmuntende regtsgeleerden, als de heeren van Rappard, de Brauw en van der Brugghen, die allen de afzonderlijke school verdedigd hebben, zonder herziening der Grondwet te vragen. Die uitlegging, zoo als nu bij art. 16 is gegeven, is en kan niet de bedoeling der Grondwet van 1848 zijn, die, schoon ontworpen in radikalen, echter in reaktionnairen zin is tot stand gebragt. Men zeide, dat Spreker-zelf inzag dat zijn systeem tegen de Grondwet was, en dat hij daarom herziening van de Grondwet vroeg. Hij acht die beschuldiging onbillijk; want hij heeft juist doen uitkomen dat, bij de verschillende interpretatiën die aan art. 194 worden gegeven, dit art. een staatsregtelijk schandaal wordt, en dat, als die Grondwet zoo moest geïnterpreteerd worden, de natie regt heeft, eene herziening dier Grondwet te vragen.

2°. Nu art. 16 is aangenomen (zegt Spr.), moet gij ons ook geven de neutrale school in hare volkomenheid, omdat er een behoedmiddel moet zijn tegen elk soort van proselytismus en hierbij is de gewetensvrijheid der minderheden in het spel.

3°. Nu wij de neutrale volksschool hebben, nu moet die neutraliteit gehandhaafd worden tegen de pogingen, die zich openbaren, om haar te verzwakken. Die pogingen zijn:

a. die van den minister van Justitie, die met *christelijk* veel meer bedoelt dan enkel den *naam*;

b. die van dezulken, welke (zoo als de heer de Brauw) de christelijke zedeleer en den christelijken faktor op de school willen brengen; en

c. die van den heer Thorbecke om hetgeen hij het Christendom noemt, op de volksschool te brengen.

»*a.* Wat de 1e. poging betreft) die van den minister van Justitie) zoo zal hij trachten te bewijzen, dat deze door het woord *christelijk*, meer bedoelt dan de *benaming*. Hij zal nu niet over vroegere betoogen spreken, maar alleen aanhalen, wat onlangs door dien minister is in het midden gebragt. Hoe kan hij (vraagt Spr.) die gezegd heeft, dat hij zich niet voegen kan bij het denkbeeld van den christelijken Staat en dat het Christendom niet is de zaak van den Staat — hoe kan hij het woord *christelijk* in de wet laten en zoo doende aan den eenen kant den heer Thorbecke en aan den anderen kant den heer de Brauw de hand reiken? Spreker gaat na, hoe dit te verklaren is en meent, dat dit daarin gelegen is, dat de minister van Justitie het systeem omhelst van Bunsen tegenover Stahl. Hij brengt als verduidelijking zijn meening bij, dat het systeem van den minister nopens de school zamenhangt met het mede door dien minister aangekleefd systeem van leervrijheid in de [illegible] Spr. de analogie omtrent art. 6 dezer wet en het staatsregtelijk systeem van den minister nopens de verhouding van Kerk en Staat. Zoo doende komt de Regering tot het stelsel van passive neutraliteit, die alle twisten op dat terrein lijdelijk aanziet. Dat was het denkbeeld van den minister Simons, namelijk ontwikkeling van het christelijk beginsel naar tijden, plaatsen en omstandigheden, en ook van den minister van Justitie (zie zijne rede van 19 December), dat de wet zou gegrond zijn op de gewetensvrijheid in de meest ruime beteekenis van het woord. Nu zegt hij, dat de Kamer het stelsel niet kan aannemen — in naam der gewetensvrijheid: hij zal niet toelaten dit karakter op de openbare volkschool te bederven.

b. komt hij tot de tweede poging, die in deze Kamer wordt aangewend (vooral door den heer de Brauw). Hij is het in vele opzigten met dien Spreker over de inrigting der school eens, maar hij betwijfelt of het geoorloofd is diens stelsel op de openbare school in te voeren; hij vergelijkt het met door de achterdeur in te komen nu de voordeur gesloten is. Hetzelfde geldt van de meening van den minister van Justitie, die zegt, dat de school goed christelijk kan zijn zonder Bijbel en zonder bepaald leerbegrip; of zoo als anderen zeggen: men wil de vrucht zonder den wortel, althans niet dien wortel op de school. Dat alles steunt z. i. op een misverstand; het is niet alleen de wortel, die nu verboden waar wordt, maar ook al hetgeen er op groeit, zoo als: dogma, geschiedenis en zedeleer, wat zoodanig verband heeft, dat het er niet van gescheiden kan worden. Het is niet de Bijbel alleen, die geweerd wordt, maar ook al wat een bijbelsch karakter, voor zooveel het eigenaardig karakter des Christendoms, heeft. Spreker doet nu enkele vragen aan de onderscheidene rigtingen, zooals aan hen, die de zedekunde op de school willen; maar hij doet hun opmerken, dat ieder zedekundig voorschrift van den onderwijzer is een voertuig tot leerstellig onderwijs.

Anderen willen het humanistiesch idee en weder anderen willen een leerstellig Christendom op de school invoeren. Maar Spr. vraagt: of dit alleen niet is het prosylitismus brengen op de school? Of het systeem van den heer de Brauw niet is het systeem van protestantsche eenzijdigheid en hoe zou dit door de Katholieken kunnen gedeeld worden? En moeten wij, vraagt Spr., ook niet het oog houden op eenzijdigheid, die van de zijde der R. K. van het systeem kunne gemaakt worden. En zal dit dan niet de kiem worden van tweedragt?

c. De derde poging, waarop hij wees, is namelijk die van den heer Thorbecke, om op art. 16 bij dit artikel terug te komen. Niemand meer [illegible], hij is verblijd, dien heer weder hier te zien en hij hoopt dat hij weldra geheel hersteld zal zijn, om de heldere en klare wijze, waarop hij zijn gevoelen uiteenzet. Hij zal bij deze quæstie zijn individueel gevoelen nopens het Christendom ter zijde stellen en de vraag van het Christendom niet laten beheerschen door eene kerkgenootschappelijke beweegreden. Hij bedoelt onder het Christendom, het pozitief historiesch Christendom, dat aan alle kerkgenootschappen gemeen is, en tot middenpunt daarvan neemt hij het Kruis. En nu zegt hij, dat als dit, volgens art. 16, prijs moet worden gegeven, dan valt het Christendom weg en daarmede ook het hoofdpunt der christelijke zedeleer. Maar daarin nu ligt juist het hoofdbezwaar, daar het Kruis, gelijk de Schrift zegt, voor de Joden een ergernis en voor de Grieken een dwaasheid is. Dat is de onoverkomelijke kloof en op dat punt moeten we exkluzief zijn; want anders wordt het Christendom geabsorbeerd; dan gaat men over tot een dor en droog déïsmus, zoo als de beroemde Beets het noemde, en dan komen we tot rationalismus, neologie en ongeloof. Wat doet nu het amendement van den heer Thorbecke? Het maakt het zoo even aangevoerde tot grondslag ter opleiding op de school. Hij komt nu tot zijne vroegere en latere tegenstellingen met den heer Thorbecke op dit gebied, als b. v. scheiding van Kerk en Staat; dat de opvoeding is gescheiden van onderwijs, enz. Daartegen heeft hij meermalen overgesteld het publiek regt der gezindheden, dat den heer Thorbecke ontkent. Hij geeft toe, dat Kerk en Staat onafhankelijk zijn, maar in eigen sfeer, doch de Staat is niet onafhankelijk van de Kerk, waar de godsdienst te pas komt. Maar nu is de heer Thorbecke eenigzins op zijn gevoelen teruggekomen en zegt hij, dat de school ook is de plaats van opvoeding; doch hij wil daarbij een algemeen Christendom op de school; en nu zegt Spreker, dat het gerigt is tegen alle gezindheden en vijandig aan het geloof der natie. De vrijheid van bijzonder onderwijs moet genoegzaam zijn, zegt men. *Ja*, antwoord Spr., op uw standpunt, op uwe volksschool; ja, dan valt het denkbeeld van een pozitief Christendom tot de individuëele beschouwingen terug; maar dat is juist de vraag; en, zegt hij, als uwe school niet overeenkomt met het geloof der natie, dan moet men ons niet een algemeen Christendom opdringen; maar dan moet men blijven op het terrein van strikte neutraliteit. Nu zegt men wel eens, vervolgt hij: wij zijn toch onhandelbaar; wij zijn nooit te vreden; wij verlangden eerst het bijzonder onderwijs, en, nu we [illegible] onderwijs monopolizeeren. Spreker antwoordt hierop met eene aanhaling uit zijne nota aan de Staatskommissie in 1840 ingediend, waarin hij destijds reeds zeide: »Na hetgeen mij, vooral ook in onze diskussie, gebleken is omtrent de moeijelijkheid, om niet te zeggen onmogelijkheid, eener vereeniging der gezindheden hier te lande op een in mijn oog waarlijk christelijken grond, zou ik gaarne aan U. M. het beginsel eener splitsing ook der openbare school aangeraden hebben; en wel verre van te deelen in het gevoelen, dat volgens de Grondwet de gansche natie, tegen wil en dank, ter gelijke bescherming, zoo het heet, der straks allen gelijkelijk daartegen protesteerende gezindheden, op een en hetzelfde soort van gemengde scholen behoort gedreven te worden, zou ik de splitsing als niet minder grondwettig, ja als grondwettiger zelfs, dan het thans aangenomen rigtsnoer beschouwen." Dus bij hem bestaat een systeem van 17 jaren herwaarts en niet iets wat hij heden door de vrijheid van onderwijs zou krijgen.

Spr. komt nu terug tot de groote vraag: zal het woord *christelijk* in de wet blijven? Alles toch zal neerkomen op de praktijk. Wat zal het zijn als de wet tot stand komt? Dan zal het zijn: bestendiging van het *status quo*, in zoo verre, dat meer en meer uit de volksschool geweerd zal worden niet alleen de Bijbel, de volkshistorie en een bepaald leerbegrip en al wat daarmede in verband staat, maar het zal ook bijdragen tot de voortzetting en vermenigvuldiging van wat genoemd is [illegible] zedekundig en rationalistiesch gesteem," en het verder gevolg zal zijn óf verschil, tweedragt en verbittering (waarop reeds door den heer van Nispen is gewezen) óf wel, en wat nog erger is, dat het vervallen zal in die soort van onverschilligheid, die nadeelig is ook voor het staatsbelang en die hij met een citaat van een fransch schrijver karakterizeert.

Wij mogen, zegt Spr., door het woord *christelijk* geen steun geven noch aan het denkbeeld eener vrije werking van den christelijken factor; noch aan een christelijke zedeleer; noch ook aan *het* Christenndom tegen *het* Christendom, zoo als het door hem wordt begrepen. Bovenal mogen wij het woord *christelijk* niet toestaan in verband met art. 16. Door die aanneming is een allergewigtigst staatsregtelijk feit tot stand gekomen, waarvan de indruk zeer groot zal zijn, doch die zich welligt nog niet zoo spoedig zal openbaren, omdat de natie door de gebeurtenissen der laatste jaren, in een toestand van apathie en vertwijfeling aan hoogere beginselen gebragt is; maar later zal men de aanneming van art. 16 in verband met art. 22 aldus karakterizeeren: in art. 16 is eene verloo-

chening van het Christendom; in art. 22 wordt die verloochening verbloemd; in art. 16 is eene ontheiliging, in art. 22 eene heiligschennis.

De redevoering van den heer Groen werd gevolgd door die van de heeren Meylink, Godefroi, Baud en van den minister van Binnenlandsche Zaken. Daarover morgen.

Bij het in de afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal gehouden onderzoek van het wetsontwerp tot verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1856, is over twee punten van gedachten gewisseld, waaromtrent men zeer gaarne van de Regering inlichting zou erlangen.

Het eerste punt was de bestaande toestand der Maatschappij van Weldadigheid. Door vele leden werd daaromtrent zooveel mogelijk openlegging verlangd, met bijvoeging van de noodige stukken, onder anderen en voornamelijk ook van al de rapporten, welke successievelijk door de staatskommissie, benoemd bij koninklijk besluit van 18 November 1855, zijn uitgebragt, benevens al die inlichtingen welke zouden kunnen strekken om den tegenwoordigen neteligen toestand der Maatschappij duidelijk voor te stellen. Tevens werd gevraagd of er bij de Regering reeds uitzigt op eene *spoedige afdoening en beslissing* dezer zaak bestaat.

In de tweede plaats is de vraag gedaan, of de Regering langs officiëelen weg mededeeling heeft ontvangen van de pogingen, door eene kommissie van leden der Maatschappij in het werk gesteld om een nieuw bestuur zamen te stellen; en of zij op eenigerlei wijze zich met die kommissie in verband heeft gesteld.

Nadat het bovenstaand verslag aan de Regering was medegedeeld, is daarop, onder dagteekening van 30 Junij jl. door den minister van Binnenlandsche Zaken de volgende *memorie van beantwoording* ingezonden:

»De Regering neemt de vrijheid, ter voldoening aan het geuit verlangen om zooveel mogelijke openlegging van den bestaanden toestand der Maatschappij van Weldadigheid, te verwijzen naar de memorie van beantwoording (dd. 5 Mei 1857) van het voorloopig verslag over het afgestemde ontwerp van wet tot nadere vaststelling van het Ve hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1857, en naar de in de zitting daaraan aansluitende mondelinge inlichtingen in de zitting der Tweede Kamer van den 25 Mei jl. gegeven, voorkomende op bladz. 901 van het *Bijblad* van dit jaar. Zij herinnert hier, dat te dier gelegenheid onder anderen is medegedeeld dat, hoewel de Regering van den kant der subkommissiën geenerhande officiëel berigt heeft ontvangen van hare bijeenkomst of van hare aanvankelijke verrigtingen, het echter is bekend geworden dat de subkommissie te Amsterdam hare mede-subkommissiën heeft uitgenoodigd tot het houden eener bijeenkomst te Utrecht op den 14 Mei jl.; dat deze bijeenkomst werkelijk heeft plaats gehad en heeft getuigd van de belangstelling der subkommissiën in de zaak, zoowel door eene voldoende opkomst als door het zich aansluiten der subkommissiën die geene afgevaardigden hadden gezonden: dat dan ook door de vereenigde afgevaardigden eenparig is besloten tot het doen van pogingen ter benoeming van een bestuur der Maatschappij door hare leden, en dat eene speciale kommissie uit die vergadering is benoemd om het noodige daartoe zonder verder verwijl te bewerkstelligen: dat de Regering meende, in overeenstemming met het laatste advies der staatskommissie, den uitslag dier pogingen te moeten afwachten, ten einde, indien er werkelijk een bestuur mogt optreden, daarmede in onderhandeling getreden kunne worden over de eindregeling van de zaken der Maatschappij en van de afscheiding der gewone kolonien van de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen.

»Verder is in de zitting der Tweede Kamer van 26 Mei jl. nader te kennen gegeven, dat de Regering zal afwachten wat het gevolg wezen zal van de pogingen door de subkommissie van Amsterdam aangewend om een nieuw bestuur te vormen; dat zij zich echter niet verbindt om dat afwachten tot een onbepaalden tijd uit te strekken; dat zij, wanneer haar geene voorstellen gedaan worden, aan de sub-kommissie van Amsterdam zal moeten vragen, welken uitslag hare pogingen hebben opgeleverd, en dat zij, indien het dan onverhoopt blijken mogt, dat die pogingen tot geen gewenschten uitslag hebben geleid of zouden kunnen leiden, nader zal overwegen wat zij te doen hebbe.

»Te dier gelegenheid is, *ter kennisgeving van de leden*, in handen van den voorzitter nedergelegd een afschrift van het voormelde laatste verslag der staatskommissie; waaromtrent in de mededeeling in de zitting van 25 Mei jl. was te kennen gegeven, dat het, in den stand der zaak minder doelmatig was, dat stuk thans aan de publiciteit over te geven.

»Dit is, naar het oordeel der Regering, ook het geval ten opzigte der vroegere verslagen van de staatskommissie, waarvan echter, ter voldoening aan het nu geuit verlangen, hierbij afschriften worden overgelegd, *doch mede slechts ter kennisneming der leden.*

»Sedert de voormelde mededeelingen zijn, blijkens verscheidene dagbladen, de leden der Maatschappij werkelijk door hare subkommissiën in de gelegenheid gesteld dezer dagen hunne stemmen uit te brengen, ter benoeming van een bestuur.

»Men schijnt alzoo te mogen vertrouwen dat het bekend worden van den uitslag daarvan niet lang zal verwijlen. Ware dit echter onverhoopt wel het geval, dan zou de Regering, die zelf eene spoedige eindregeling der zaak blijft verlangen, geene aanwendbare pogingen om daartoe te geraken, ongebruikt laten.

»Overigens wordt hier de verzekering herhaald, dat de Regering langs officiëelen weg ook nu nog geenerhande mededeeling heeft bekomen van de pogingen der subkommissie te Amsterdam wegens de voormelde door haar in het werk gestelde pogingen om een nieuw bestuur zamen te stellen, en dat de Regering zich op geenerlei wijze met die kommissie heeft in verband gesteld. Slechts is eene, niet door eene kommissie, maar door een enkel persoon geheel onderhands gedane vraag, die strekte om te weten, of er eenige tijd voor het doen van pogingen door de kommissie zou worden gelaten, even onderhands toestemmend beantwoord."

De kommissie van rapporteurs, bestaande uit de heeren Mackay, van Eck, ter Bruggen Hugenholtz, van Akerlaken en Stolte, heeft, na van deze memorie en van de daarbij medegedeelde stukken kennis te hebben genomen geen nader onderzoek te dezer zake in de afdeelingen noodig geacht. Tevens heeft zij gemeend zich niet te moeten verzetten tegen den wensch der Regering dat de overgelegde stukken, ter inzage der leden, alleen ter griffie zouden worden nedergelegd.

Door den heer van Wintershoven is als amendement op het wetsontwerp op het Lager Onderwijs voorgesteld om aan art. 22, toe te voegen, eene laatste alinea, luidende als volgt:

»Het verslag, bedoeld bij art. 194 der Grondwet, bevat de opgave van de klagten, welke wegens niet naleving van deze voorschriften ter onzer kennis zijn gekomen en van het onderzoek en de voorziening, welke daarop, zoo noodig, van onzentwege zijn gevolgd."

In den vroegen morgen van heden wilde een vreemdeling, die gelogeerd was in een logement in de Warmoesstraat, uit de onderste verdieping springen, om op deze wijze het logement zonder betalen te verlaten; hij brak echter zijn been en is naar het Gasthuis gebragt.

Z. M. heeft aan den heer C. J. Voeten, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als ontvanger der direkte belastingen, en accijnsen te Rucphen, behoudens aanspraak op pensioen, benoemd tot ontvanger der direkte belastingen en accijnsen te Woudenberg en Renswoude, den heer J. C. E. Sels, surnumerair der direkte belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen in Noord-Brabant.

's GRAVENHAGE, 8 Julij. Men verneemt, dat het vertrek van H. M. de Koningin bepaald is op Maandag 13 dezer, per koninklijk stoomjagt de Leeuw, uit Rotterdam naar Hellevoetsluis en van daar per stoomschip Cycloop, kommandant Jhr. Klerck naar Londen. Het gevolg van H. M. zal bestaan uit den graaf van Randwijck, grootmeester, Jonkvrouwen van Pabst en Heldewier, hofdames, Jhr. Tindal, kamerheer, en staatsraad von Wackerlin, sekretaris.

GOUDA, 9 Julij. De Veemarkt was heden met geringen aanvoer; de prijzen weder hooger; Schapen met goeden aanvoer vlug verkocht, vooral de vette. Varkens en Biggen traag te verkoopen. Kaas: f 21,25 a 23,25 de 50 ℔; Gr.-Boter f 1,10; Weiboter 84 a 90 c. het ℔.

LUXEMBURG, 8 Julij. Tot zoolang de uitslag der verkiezingen van leden voor de nieuwe Staten bekend is, heeft de oppozitie volkomen gezegevierd. Van de 27 verkozenen behooren namelijk 26 tot de oppozitie en slechts 1 tot regeringspartij.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 8 Julij. De uitslag der herstemmingen en de maatregelen der Regering tegen sommige dagbladen, welke zich op stouten toon over de verkiezingen uitlieten, zijn de eenige gebeurtenissen, welke de aandacht bezig houden. Het laatste heeft een schrik verwekt bij de oppozitie-bladen, die zich wel wachten te redeneeren over de uitkomsten der herstemmingen, uit vreeze dat hun hetzelfde lot als de *Estafette* en de *Assemblée nationale* treffen mogt. Het artikel van de *Assemblée*, dat de schorsing van dat blad heeft uitgelokt, bevatte zulke hevige uitdrukkingen tegen de Regering, dat 't al den schijn heeft of het opzettelijk tot die straf aanleiding wilde geven. De *Assemblée nationale* telt slechts weinig geabonneerden, en het is niet onmogelijk dat zij liever uit de handen der Regering den marteldaarsdood wilde ontvangen, dan aan uittering bezwijken. Een berigt uit Mayenne meldt, dat ook aldaar de kandidaat der oppozitie, de heer Halligan verkozen is.

Deze benoeming brengt tot acht het getal der leden van de oppozitie in de Wetgevende Vergadering. De oppozitie heeft derhalve bij de herstemmingen een glansrijke zegepraal behaald. Dit scheen door de regeringsgezinde bladen niet te worden verwacht, die evenals de organen der oppozitie, doch om andere redenen, een volstrekt stilzwijgen bewaren. De *Constitutionnel*, de *Pays* en de *Patrie* bevatten eene verklaring, dat het twistgeschrijf over de verkiezingen een einde moet nemen met den strijd, welke het had uitgelokt, en dat zij derhalve, de besluiten der stembus eerbiedigende, de beteekenis der cijfers niet zullen verklaren. De *Patrie* neemt deze gelegenheid te baat, om zich een zekere éénmoedige kleur te geven. Het blad zegt, dat de dubbele maatregel, welke op twee dagbladen der tegenpartij is toegepast, een reden voor hem oplevert, om geen polemiek te beginnen, waarin zijn tegenstanders zich niet zoo vrij zouden gevoelen als hij.

Wanneer men in het oog houdt, dat de *Patrie* herhaaldelijk op hoogen toon heeft verklaard, dat de kandidaten der Regering de overhand bij de herstemming zouden behouden, moet men bekennen dat deze uitvlugt, om de geledene nederlaag met stilzwijgen voorbij te gaan, niet onaardig is gevonden.

Tot de vele anekdoten, die bij gelegenheid der verkiezingen in omloop zijn, en waarvan de meesten vergelijk bij de uitoefening van het stemregt door iedereen niet te verwonderen is — een zeer kluchtigen kant hebben, behoort ook deze. Zaturdag vóór de stemming waren uit de meeste wijken, de werklieden nog niet bij de stembus verschenen. Om hun ijver aan te moedigen, gaven een aantal huisheeren zich de moeite om hen met drang uit te noodigen vooral te gaan stemmen, en wel voor de kandidaten der Regering. De werklieden gaven aan die uitnoodiging gehoor, maar volgens een redenering, welke van hun standpunt wel te verklaren is, bragten zij hun stemmen op de tegenstanders der Regering uit. Wij moeten, zeiden zij, geen mannen in de vergadering hebben, waarmede onze huisheeren, die gedurig de huren opslaan, zich zoo zeer ingenomen betoonen.

De *Pays*, misschien om de verkiezingen te doen vergeten, wendt de aandacht zijner lezers naar het buitenland en geeft beschouwingen en mededeelingen over de betreurenswaardige voorvallen in Italië. In die artikelen wordt gezegd, dat de muiterijen op het schiereiland in verband stonden met een algemeene zamenzwering, welke een groot deel van Europa omvatte en ter zelfder tijd als te Genua, Livorno en Napels, te Madrid en te Parijs moesten uitbarsten. De fransche Regering was er door de policie van onderrigt, welke de italiaansche besturen gewaarschuwd heeft; maar zij heeft, altijd volgens de *Pays*, er niets van willen bekend maken, om niet door vreesaanjaging op den uitslag der verkiezingen te werken.

Wat aan de mededeelingen van den *Pays* over het algemeene der zamenzwering eenig gewigt bijzet, is de heden ontvangen tijding, dat ook in Spanje onlusten voorgevallen zijn. Een honderdtal rustverstoorders heeft de straten van Sevilië doorkruist onder het geroep van Leve de republiek! Vervolgens zijn zij naar Utrera getrokken, een stad van 7000 zielen niet ver van Sevilië, hebben daar het stadhuis en een kazerne in brand gestoken, zich van de paarden, wapens en een aanzienlijke som gelds meester gemaakt, en zijn vervolgens naar Osuna op weg gegaan, terwijl een aantal boeren uit den omtrek hunne gelederen kwam versterken. Een telegrafiesch berigt uit Madrid kondigt aan, dat dit oproer geheel onderdrukt is. Twintig opstandelingen zijn gesneuveld en twee-en-twintig anderen in de handen der overheid gevallen. Daarentegen verneemt men uit die hoofdstad een andere onrustbarende tijding. Een afdeeling jagers van daar naar de Sierra-Morena gezonden om de muiters te bestrijden, heeft onder weg een *pronunciamento* gedaan, en geweigerd tegen de onruststokers te vechten.

Wanneer men geloof wil slaan aan berigten uit Genua, zouden in Napels nieuwe ongeregeldheden uitgebarsten zijn. Het officiële regeringsblad der beide Siciliën meldt daar echter niets van.

ENGELAND.

LONDEN, 8 Julij. In de gisteren gehouden zitting van het Lagerhuis heeft lord Palmerston op een vraag van den heer Berkeley geantwoord, dat de regering geenszins haren invloed zal aanwenden, om de Porte te bewegen hare sanctie te verleenen aan de ontworpen doorgraving der landengte van Suez, daar de regering reeds sedert 15 jaren al haren invloed te Konstantinopel en in Egypte had aangewend, om de uitvoering van dit ontwerp te beletten. Uit een kommercieel oogpunt beschouwd behoort het, naar zijn meening, tot de talrijke onuitvoerbare plannen, die van tijd tot tijd in het brein van ligtgeloovige kapitalisten opkomen. Dit is echter de reden niet, waarom de regering het tegenwerkt. Bijzondere belangen toch worden aan eigen zorgen toevertrouwd. Doch het ontwerp strijdt tegen de belangen van het land en tegen zijne staatkunde met betrekking van Egypte tot Turkije, eene staatkunde, die ook in het oog gehouden werd in den laatsten oorlog en bij het vredestraktaat. Het ligt immers voor de hand, dat de strekking van het ontwerp is, om Egypte gemak-

kelijker los te maken van Turkije. Het strekt ook om Engelands bezittingen in Indië, na verloop van tijd, meer toegankelijk voor het algemeen te maken. Spreker beschouwt daarentegen den aanleg van een spoorweg van Alexandrië naar Suez, over Cairo, als oneindig uitvoerbaarder en tevens doelmatiger; terwijl hij niet nalaten kan zijne verwondering te kennen te geven, dat de heer de Lesseps zooveel gerekend heeft op de ligtgeloovigheid van engelsche kapitalisten, dat hij door de ondersteuning van hen, tegen wier belangen die doorgraving juist strijdt, haar dadlit ten uitvoer te kunnen brengen.

— De *Daily News*, van den 7den verhaalt, dat er Zondag avond laat te Napels belangrijke tijdingen uit Gaëta zijn ontvangen, ten gevolge waarvan zes oorlogschepen bevel hadden ontvangen, om zich ten spoedigste gereed te maken, waarop zij kort daarna naar Gaëta waren vertrokken. Wat de eigenlijke bestemming dier schepen was, wist men niet, doch men vermoedde, dat er een opstand op Sicilië en in Kalabrië was uitgebarsten.

Intusschen wordt, in tijdingen uit Napels van 5 dezer per telegraaf ontvangen, gezegd, dat daar rust heerschte ook in Kalabrië. Wat van al deze geruchten zij, zal dus nader moeten blijken. Intusschen meldt een berigt uit Livorno, dat het eskader van den admiraal Lyons aldaar het anker heeft geworpen.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 8 Julij. De Koning van Pruissen en de Groot-hertogin van Mecklenburg-Schwerin zijn hier heden namiddag aangekomen en aan het kasteel Schönbrunn afgestapt, waar een familie-diner heeft plaats gehad.

De Keizer was zijne gasten in een rijtuig tot Gänserdorf te gemoet gereden.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND

AMSTERDAM, 10 Julij.

GETROUWD (8 Julij): J. I. van Santen met C. Hertz, wed. P. Brugman met wed. M. C. Helming.

BEVALLEN (6 Julij): M. Groeneveldt, geb. van der Pol, Z. — (7 Julij): W. S. van Riel, geb. Hoek, Z.

OVERLEDEN (5 Julij): L. J. Egberts.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIËN.

Napelsche	25,90 ,, —	Spaansche	2,40 ,, —
Div. in £St.	11,77½ ,, —	Hamb. Russ.	36½ ,, —
Eng. Russen	—,— ,, —	Russ. in Z. R.	36 7/16 ,, —
Fransche	55⅞ ,, —	Pools. in ,,	— ,, —
Belgische	56⅛ ,, —	,, ,, Fl.	27⅝ ,, —

Nationale Metalliek *f* 29 90. Buitenl. Spanje *f* 55⅝ per Fr. 120.

SPECIE-COURS.

GOUDEN SPECIEN.

Stukken à *f* 10 per Stuk	*f* 9,85	à 9,95
Oude Gerande Dukaten	» 5,55	» 5,65
Wigtige Souvereinen	» 11,85	» 11,95
» Pistolen	» 9,65	» 9,75
Stukken van 20 Francs	» 9,40	» 9,50

Baren Goud en Specien à *f* 1442,60 per Ned. ℔ fijn 11 a 11½ pc.

ZILVEREN SPECIEN.

Piasters per Stuk	*f* 2,55	à 2,60
Stukken van 5 Francs	» 2,33	» 2,36
Brabantsche Kroonen	» 2,65	» 2,70
Fransche	» 2,70	» 2,75
Pruissische Dalders	» 1,75	» 1,78
Zilver 1000 à 980	*f* —,—	» —,—
900 » 700	» 104,20	» 104,70

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 9 Julij. Belg. leen. 2½ pc. 56½; Obligatiën 4½ pc. 98, Spanje 1¼ pc. 23¼; Binnenl. 3 pc. 38⅛; Romeinen 5 pc 86¾; Oostenrijk Met. 5 pc. 80½p; id. Nationale 82⅛.

PARIJS, 9 Julij. Fransche 4½ pc. 91.75; 3 pc. 67.10 4½ pc. Spanje 25; 3 pc. id. 37½; 5 pc. Met. —; Rom. Leen. 87.

MADRID, 8 Julij. 3 pc. Schuld 38.95, id. 1¼ pc. 25.80.

LONDEN, 9 Julij. Cons. 92⅞; Spanje buit. 3 pc. 41¼; Id. 1¼ pc. 25¼; Rusl. 5 pc. 109¼; id. 4½ pc. 96; Holl. 4 pc. 98; id. 2½ pc. 64; Sard. 5 pc. 89½: Braz. 101; Peru 4½ pc. 82½; Gren. uitg. 6¼; id. werk. 22½; Mexiko 3 pc. 22¼; Portugal 3 pc. 45½; Ecuador 14½; Venezuela 36; Wissel op Amst. —.—; Hamburg —.—.

WEENEN, 9 Julij. Met. 5 pc. 84; Nationale 85¼: Bank-Aktiën 1018; Credit Anst. 241; Wissel op Londen 10.09; Amst. —; Parijs —; Goud 7½; Zilver 4¼.

BERLIJN, 8 Julij. 3½ pc. Pr. Staatsch. 99¾; 4½ pc. Rusland —; id. 5 pc. 107¼.

BERLIJN, 9 Julij. 4½ pc. Pr. Staatsch. 99⅜; 5 pc. Rusland 106¾; id. 4½ pc. —; Wissel op Londen 2/m. 6 Th. 18⅝; Amst. kort 140½; Hamb. 150⅛; Petersburg 104¾.

HAMBURG, 9 Julij. Spanje 3 pc. —; id. 1¼ pc. 24; Russische 102¾; 4½ pc. 91¾; 3 pc. Mexikanen —; Noord-[illegible] Wissel op Londen 3/m. —.—; id. kort [illegible]

[illegible] 7 Julij. 5 pc. Met. 79⅞; 1¼ pc. Spanje binnenl. [illegible] 3 pc. —; Wissel op Londen 3/m. ——; Parijs —; Weenen —; Amsterdam —.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		8 JULIJ 4½ u. gebl.	9 JULIJ 4½ u.		gebl.
Amsterdam, Thesaurie	5 pCt.		105		
Nederl. Bank	4 »				
Nederl., Werkel. Schuld à	2½ pCt.	63 11/16	63 11/16 a	63⅝	63 11/16
Dito Dito	3 »	77	76 15/16	77	
Dito Dito	4 »	96 5/16	96⅜	96 7/16	96 7/16
Amortis. Syndik.	3½ »	91 5/16			
Aand. Handel-Maatsch.	4½ »	159⅜	159½	160⅛	160⅛
Oost-Ind Leening	4 »	95⅛	95⅜		
Aand. Holl. Spoorweg					
Leening idem	4½ pCt		98		
Aand Rijn-Spoorweg	4½ »		100⅞		
Maatschappij van Weld.	4 »	63	64		
België, Cert. Adm. B. bk.	2½ »				
Dito bij *Rothschild*	2½ »	53	53 5/16		
Frankrijk, Certifikaten	3 »				
Spanje, Obligatiën	1¼ »	25½	25½	25⅝	25⅝
Dito	3 »	43 1/16			
Dito Binnenl.	3 »	38 1/16	38 1/16	38 5/16	38 5/16
Amortisable Schuld					
Bewijzen Coupon		5⅞	5¾	5 13/16	
Portugal, Obligatiën	3 pCt.	46	46	46 1/16	
Dito 1856	3 »	45 9/16	45⅞	45 7/16	45 7/16
Dito Uitgestelde					
Rusl., Obl. bij *Hope en C°.*	5 pCt.	105½	105⅜	105½	105½
Dito bij idem 1828/1829	5 »	103¾	103¾		
Cert. bij idem 1831/1833	5 »				
Dito bij idem 1840	4 »	88⅛	88		
Dito bij *Stieglitz*	4 »	88	87⅞	87 15/16	
Dito Nieuwe	4 »				
Dito 5de Serie	5 »		98	98⅛	98⅛
Dito 1855, 6de Serie	5 »	99 13/16	99¾	99 13/16	99¾
Dito adm. te Hamburg	5 »	97½			
Dito dito te Londen	5 »				
Dito dito dito	4½ »	96⅝	96 11/16		
Inschrijving in Assignat.	6 »				
Certifikaten van dito	6 »	67¼			
Polen, Aand. 1835, fl. 500	*f*	154½	154½		
Obligatiën	4 pCt.	80¾	80 11/16		
Pruissen, Obligatiën	4½ »				
Aandeelen 1854	3½ »	212¾			
Oostenrijk, Obl. bij *Goll en C.*	5 »	78½	78½		
Dito dito	4 »	62¾	62⅝		
Dito Metalliek	5 »	76⅝	76 11/16	76⅞	76⅞
Dito Rente Amsterdam	5 »	87⅞	87⅞	87¾	87 11/16
Dito Nationale 1854	5 »	78⅝	78⅝	78⅝	78⅝
Dito dito	2½ »	39 13/16	39 11/16	39¾	
Weener Bank-Aktiën	*f*		1168		
Dito Aand. fl. 250, 1839	»				
Dito dito » 250, 1854	4 pCt.	318	319	319½	
Napels, Cert. bij *Lam. en B.*	5 »				
Dito bij *Rothschild*	5 »				
Denemarken, Oblig. te Lond.	5 »				
Dito	3 »				
Braziliën, Geldl. 1824 à £100	5				
[illegible]					
Dito 1843 à £ 100	5 »				
Dito 1852	4½ »		94½		
Sardinië	5 »				
Peru, Geldl. 1854	4½ »		79½		
Dito te Parijs			57¼		
Ecuador, Oblig. 1855	1 »	14½	13 15/16	14½	
Venezuela, dito 6 pCt thans	4½ »				
Dito Uitgestelde	2 »				
Grenada, Obligatiën	3½ »	22 5/16	22⅛	22 5/16	
Dito Uitgestelde		6 5/16			
Mexiko dito	3 »	22	21 15/16	22 1/16	22
Nrd-Amer., Ph. *Hope en C*, Lr. A	*f*		832		
Dito dito	» B				
Dito bij *Rothschild*	6 pCt.				
Amerik. Bank-Aktiën					
Illinois Spoorweg-Aandeelen		119½			
Dito Oblig. Constr. Bons.	7 pCt	92⅞	92⅝	92⅞	92⅞
Louisiana	5 »	99⅞	99⅞		
Griekenl., Obl. Geldl. 1825	5 »	5 11/16	5 11/16	5 15/16	5 15/16

Russ. Spoorw. 77; B. Sp. 28; Handel-Maatschappij kont. 159¾, 160.

Bij levendigen handel in spaansche fondsen waren de overige binnen- en buitenlandsche fondsen prijshoudend. Aand. Handel-Maatschappij voortdurend gevraagd.

Koers van het Geld: Beleening 4 pCt. Prolongatie 3½ pCt., Diskonto 4 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 55⅗	Livorno	2/m.	*f* 39½
»	zigt	» 56⅕	Napels	»	» 83
Bordeaux	2/m.	» 55⅘	Petersburg	»	» 1.81½
»	zigt	» 55⅗	Weenen	6/w.	» 34
Madrid	3/m.	» 238	Augsburg	»	» 35 5/16
Cadix	»	» 240	Frankfort	»	» 99⅜
Seville	»	» 237	Hamburg	2/m.	» 35 5/16
Bilbao	»	» 237	»	zigt	» 35½
Lissabon	»	» 40½	Londen	2/m.	» 11,72½
Porto	»	» 40½	»	zigt	» 11,85
Genua	2/m.	» 45½	Rotterdam		» ⅛

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.

SCHIEDAM, 9 Julij. Rogge verkocht: 143/2 ℔ *f* 252 6/w. — Gerst: 147/2 ℔ Libau *f* 252 6/w.; 127/2 ℔ Koersche *f* 250 6/w.; 135/2 ℔ Beijersche *f* 235 6/w. — Moutwijn *f* 20,50; Jenever *f* 26,—; Amst. Proof *f* 27,55, per ned. vat zonder fust, zonder de belasting; Spoeling *f* 0.40 per ketel.

DELFT, 9 Julij. Heden zijn de prijzen der Boter alhier geweest: eerste kwaliteit *f* 48 a 51; tweede dito *f* 44 a 46; derde dito *f* 40 a 43.

LONDEN, 8 Julij. *Suiker.* Er hadden heden geene veilingen plaats, en uit de hand werd slechts zeer weinig gedaan — *Koffij.* Plantation Ceylon bedong volle prijzen — *Rijst* kalm. In veiling werden 7017 b. tot 13 s. opgehouden, 500 b. ord. tot redelijk blank werden tot 11 s. a 11 s. 6 d. afgedaan. 5912 b. goed Necransee a 10 s. 6 d. opgehouden 1000 b. geeld Patna zijn tot volle prijzen voor konsumptie genomen. — *Granen.* De markt was heden bijna verlaten en de omzettingen niet voor Tarwe en Meel. Voor Gerst was de stemming iets vaster, doch moeijelijk te plaatsen.

St.-PETERSBURG, 21 Junij/3 Julij. *Rogge* iets kalmer; en werd betaald loco r. 7,25 op Augustus r. 7,10 a 7.15. — *Lijnzaad* zeer vast.

Talk. Loco R. 118/187, op Augustus 180 vol voorschot, werd gevraagd, en is de laatste dagen voor prima geele kaarsen besteed.

BALTIMORE, 20 Junij. *Tabak.* De aanvoeren blijven geregeld voortgaan, maar de vraag voor export levendig zijnde, kan de voorraad zich niet ophoopen. Op het oogenblik liggen hier in lading 7 schepen met Tabak voor Bremen en Holland.

RICHMOND, 21 Junij *Tabak* Ofschoon de aanvoeren sterk waren en de berigten van het binnenland eene goede oogst belooven, blijft de markt zeer geanimeerd en de prijzen vast.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 8 Julij. Doty, Atalante, Charleston A.

HELVOET, 8 Julij. Wilder, Marbs, Callao, l. v. Brouwershaven.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 10 Julij, in lading naar:

Keulen.	J. Vogels, Cöln. N°. 14.
Ludwigh. en Manheim.	J. H. Disch, Nur nicht Angstlich.
Mannheim.	M. Buchner, Harmonie
Mainz.	J Sinzig, Maintz N°. 1.
Ruhrort.	A. Meijer, Mozart.
Keulen.	A. Deinum, Stad Amsterdam.
Urdingen en Ruhrort.	G. Spiering, Geerdina Adriana.
Frankfort.	G. Caldenhoven, Frankfort N°. 23.
Duisburg.	J. H. W. v. Boven, Niederrein N°. 1.
Wezel.	A Meijer, Mozart.
Dusseldorp.	M. Meeuwsen, Niederrein N°. 5.

AMSTERDAM, 3 Julij, vertrokken naar:

Frankfort.	H. Scholten, Frankfort N°. 11.
Duisburg.	F. J. Ermeling, Rotterdam.
Dusseldorp.	E. van Stuivenberg, Niederrein N°. 6.

Rijnhoogte ARNHEM, 9 Julij 1 el 50 duim.
KEULEN, 9 » 7 vt. 11 »

Advertentiën.

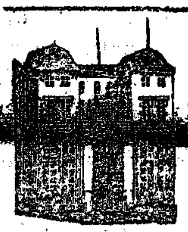

Te *Culenborg*, door verplaatsing van betrekking TE HUUR, met 1 Augustus of later: Een **HUIS** met 4 à 5 **Kamers**, [illegible] **Regen** en best **Welwater, Zolder, open Plaats**, geschikt tot aanleg van een Tuintje, des verkiezende met anexe **Koetshuis, Stalling voor een paard** of kleine **Veestapels.** Te bevragen bij den Heer J. ELBERS, Boekhandelaar aldaar, met *franco* brieven sub Lt. B. (3433)

AANBESTEDING.

Het R. C. Parochiaal Kerkbestuur te Lichtenvoorde, zal op Woensdag den 15den Julij 1857, des voormiddags ten 11 ure, bij den Logementhouder H. HULSHOF, in de Klink aldaar, aanbesteden:

Het Bouwen van eene Pastorij.

De bestekken liggen ter lezing te Aalten, bij WAMELINK; te Groenlo, bij STOTTELAAR; te Zutphen, bij C. L. BECK, in de Kroon en te Lichtenvoorde, bij H. HULSHOF, alwaar tevens twee dagen vóór de besteding de teekening ter bezigtiging zal liggen. Inlichtingen en de bestekken op *franco* aanvrage à *f* 0.75, zijn te bekomen bij voornoemd Kerkbestuur en bij den Architect H. J. WENNEKERS te Zutphen. (3416)

Een Ondermeester, bezitter van den derden Rang, R. C. Godsdienst, grondig ervaren in de Fransche taal en tevens met de beginselen van het Engelsch en Hoogduitsch bekend, alsmede voorzien van goede getuigschriften, wenscht gaarne tegen Augustus e. k. geplaatst te worden als **SECONDANT** aan een niet zeer talrijke school. Op hoog salaris zal minder gelet worden dan op ruimen tijd en gelegenheid om zich verder te bekwamen. Adres met *franco* brieven onder letter R. bij den Boekverkooper en Boekdrukker A. C. KRUSEMAN te Haarlem. (3440)

Van het werkje, getiteld:

VADER BRUNO,

de Kluizenaar van Overveen,

door J. J. VAN DER HORST, R. K. Pr.

Versierd met vier Koperetsen, van J. B. WITKAMP,

zijn nog zeer weinige exemplaren voorhanden. Er is bereids een Tweede Druk ter perse, die spoedig het licht zal zien en alom verkrijgbaar zal gesteld worden, tegen 80 Cts., ten voordeele van hetzelfde liefdadige doel.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.